

Тема 3: *Ольга Кобилянська «Царівна»*

Ольга Кобилянська

Ольга Кобилянська народилася 27 листопада 1863-го в містечку Гура-Гумора в Південній Буковині у багатодітній сім'ї. Через 5 років після народження батька перевели до м. Сучави. Пізніше вона жила в селі Димка, а з 1891-го — у Чернівцях. Навчалася у німецькій школі. Перші її літературні твори написані німецькою мовою, пізніше почала писати рідною мовою.

Взяла активну участь у феміністичному русі, ставши у 1894-му однією з ініціаторок створення «Товариства руських жінок на Буковині». У 1895 році пише повість «Царівна». Творчість Кобилянської 1920–1930-х рр., коли Буковина опинилася під владою Румунії, проходила у складних умовах.

У творах Кобилянської періоду першої світової війни та часів румунського панування з'явилися деякі нові мотиви. Творчість Кобилянської 1920–1930-х рр. підпадала під вплив символізму. Померла 21 березня 1942 року. Письменниця стала однією з перших модерністів в українській літературі. Названа народом **гірською орлицею**.

Усі мої думки тобі, народе
вільний,
і пісня серця, музика душі
тобі!

Ольга Кобилянська

Цікаві факти з життя і творчості <https://www.youtube.com/watch?v=oKWG-BPwsXU>

Царівна

Соціально-психологічна повість

(Скорочено)

Сюжет оповідає про нелегку долю та велике кохання дівчини-сироти, яка виховується в родині свого дядька. Події розгортаються на Буковині початку ХХ століття. Розповідь у повісті Кобилянської ведеться у вигляді щоденника від імені Наталки Верковичівни, яка і є головною героїнею. Наталка — молода дівчина двадцяти років, яка живе у родині свого дядька, професора Івановича, який взяв її до себе після смерті своєї сестри, Наталчиної матері. Дядько захищав дівчину, але його дружина, Павлина, не любить Наталку і вважає тягарем. У них є свої діти, яких треба піднімати. Наталка відчуває себе самотньою і чужою у сім'ї дядька: *«В мене виробилася сильна свідомість, що я тягар, над котрим добрі люди мусять і без любові мати милосердя!..»* Найріднішою людиною для Наталки була її бабуся, але вона померла, коли дівчинці було 12 років. Дівчина часто згадує бабусю, адже вона єдина за все життя любила її.

Одного вечора в домі вуйка відбувається нарада: хто ким стане у майбутньому. Менший кузен хоче бути професором, як батько. Старший, Муньо хоче стати лікарем, тому що це дуже прибуткова справа. Але мати говорить, що це дорого, а в них ще дві доньки Лена і Катя. Муньо готовий заради медицини заручитися з якоюсь багачкою, якщо батько не може допомагати йому фінансово, і навіть має вже когось на думці. Муньо турбується лише про гроші та дуже зверхньо дивиться на жінок: *«Мужчина то все, а жінка то нічо,.. і всі вони хочять вийти заміж...»* Отже вирішують, що хлопці вчитимуться, а Лену та Катю утримуватиме їх батько. Наталку ж забезпечувати нікому, тому вона повинна якнайскоріше вийти заміж, щоб не бути тягарем для

сім'ї. Наталку пригнічує становище жінок в суспільстві, коли єдиним виходом для них є заміжжя. Вона мріє про вищу освіту, як брати, але це неможливо, бо вона жінка.

Весь вільний час Наталка читає про жіноче питання, а одного вечора, коли родичів немає вдома, пише статтю на цю тему. Однак коли сестра Лена, з якою Наталка ділить кімнату, повертається і знаходить статтю, головна героїня рве зошита і кидає його на підлогу. Наталка вчиняє так, бо не хоче слухати глузувань Лени з цього приводу, адже кузена зовсім не розділяє її поглядів. Коли дівчата лягають спати Лена забирає розірваного зошита. Після цього Наталка більше не писала.

Зміни в житті Наталки відбуваються після знайомства з Василем Орядином. Молодих людей знайомить Зоня, подруга Лени, дочка багатого надлісничого, для якої Орядин приходиться свояком. Їх гувернантка, Марія, любить його як сина. Василь високий, стрункий, смаглявий, грає на скрипці. Молоді люди одразу помічають одне одного, в них багато спільного: Орядин поділяє соціалістичні погляди Наталки і мріє про краще життя для їх народу. Крім того, хлопець теж не має батьків і змушений усього в житті добиватися сам. Зоня передала йому розірваний зошит з Наталчиною статтею і він говорить дівчині, що він думає так само: *“я зрозумів вас... ваша праця була написана «кров'ю вашого серця», і я відчув, що мушу вас пізнати...”*. Орядин розповідає, що він соціал-демократ і просить залишити зошит собі, щоб мати доказ, що існує ще інтелігенція.

Родичі Наталки помічають, що Василь приділив Наталці багато уваги під час зустрічі в парку. Вони критикують його та радять дівчині не звертати на нього увагу, адже він бідний і не зможе взяти її за дружину, навіть якщо і хотів би. Крім того, вони не схвалюють його походження: мати Орядина була донькою священика, але вийшла заміж за українського цигана-музиканта, викликавши невдоволення своєї сім'ї. Лише Лена каже, що Василь здібний і подобається їй, хоча він ігнорує її.

До вуйка приїхав друг, старий професор Лорден, який в минулому читав лекції у Василя. Чоловікові подобається Наталка, він проявляє до дівчини знаки уваги, хоча і годиться їй в батьки. За довге руде волосся Лорден називає її Лорелай, як міфічну русалку з німецького фольклору. Невдовзі інтелігенція міста давала концерт на користь бідних дітей і Орядин грав там на скрипці. Наталка з родичами теж була там, її серце рвалося до Василя, коли він грав.

Молоді люди танцюють разом і зізнаються один одному в коханні. Орядин зізнається, що закохався в дівчину з першого погляду, але не знав, що її становище було таким тяжким. Він називає Наталку царівною та обіцяє, що ніколи її не забуде, а коли доб'ється чогось, то приїде і забере від її родичів.

Наступного дня Василь мав від'їжджати на навчання. Після від'їзду Василя для Наталки час ніби зупиняється, її цікавлять лише книжки. Вона багато думає про Орядина і турбується про його долю. Адже він поїхав вчитись на адвоката, попри те, що його родичі хотіли, щоб він йшов на теологію. Через таке його рішення, Маєвський відмовився допомагати Василю матеріально і хлопцю немає за що жити. П'ять місяців після від'їзду Орядин написав Маєвському, щоб той вислав грошей, бо він мліє з голоду. Дядько відповів, що грошей не дасть поки хлопець не піде вчитись на теологію. Ще через п'ять місяців Орядин знову пише, вимагаючи надіслати йому гроші, які лишив йому дідусь, а інакше він піде до суду. Маєвський знову не допоміг хлопцю аж поки Орядин не програвся в карти і йому довелося повертати борги. Дізнавшись про це, Наталка розчаровується у Василеві. Вона вважає, що він споганив себе безсильністю і зрадив цим свою царівну. Він мав бути стійким заради неї, адже краще померти, ніж впасти в бруд.

Тим часом дядько відвідує Лорден і знову залицяється до Наталки. Після його від'їзду, Павлина отримує листа, де професор пропонує дівчині вийти за нього заміж. Наталка відмовляє, бо вона навіть не поважає Лордена, але Тітка Павлина каже, що якщо дівчина відмовить, то двері їх дому будуть для неї закриті. Наталка боїться лишитись на вулиці, а тому погоджується на шлюб, але вона зневажає і ненавидить себе за це: *«За те я гідна назви скотини!» «Нікчемна, нужденна... Не маю навіть відваги вмерти. Чи не так само, як Орядин?»*

Коли Орядин приїхав відвідати родичів і дізнався про Наталчині заручини, то сказав лише, що йому шкода її. Молоді люди часто бачаться і одного вечора він все ж переборює гордість і просить дівчину не виходити заміж за Лордена, бо вона загине. Почуття Наталки до Орядина змінилися: вона вже не знає, чи любить його, але точно розуміє, що не хоче виходити заміж за старого професора. Врешті вона знаходить вихід з своєї ситуації: влаштовується на роботу компаньйонкою у вдови лікаря. Дізнавшись про те, що Наталка розірвала заручини з Лорденом, Василь пропонує їй вийти за нього заміж. У тому випадку вони змушені були б іти

жити на село, бо жоден з них не має грошей. Наталка відмовляє Орядину, бо розуміє, що селянське життя не для нього і з часом він зненавидів би її за те, що вона забрала в нього шанс на краще майбутнє. Василь гостро сприймає відмову і каже, що тепер між ними не може бути нічого спільного.

Прошло три роки: Наталка живе у вдови Марко в Чернівцях. Робота їй дуже подобається, вона любить вдову, як колись свою бабусю. Орядин теж живе в Чернівцях і робить кар'єру в юриспонденції, вони зустрічаються кілька разів, але лише вітаються. Вдову приїжджає відвідати її син, лікар Іван. Це непривабливий, але розумний і принциповий чоловік, він викликає в Наталки повагу і вони починають товаришувати. Чоловік називає її «цвіт лотосу» і спонукає займатися тим, що вона любить найбільше — літературою. Після місяця відвідин Іван знову їде до Індії і дівчина розуміє, що кохає його. Її почуття до нього інші, ніж її почуття до Орядина, більш глибокі і сильні.

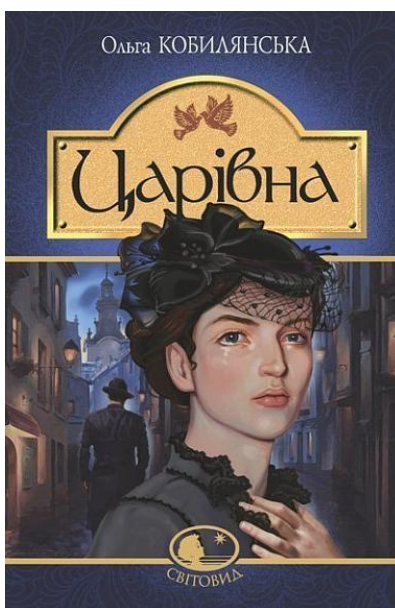
Проходить час. Наталка починає писати повість, в яку вкладає всю душу, дівчина бачить своє майбутнє в літературі. Через рік після від'їзду Івана вдова Марко помирає. Лікар Іван ненадовго приїжджає на похорон. Після смерті пані Марко, дівчина почувається осиротілою. Вона продовжує жити у домі вдови, але за це повинна підтримувати порядок. Вона бере кілька учениць, і заробляє на життя шиттям. Орядин тим часом крутить роман з якоюсь заміжною румункою. Наталка розглядає це як подвійну зраду: стосунки з відсталою і обмеженою в світогляді жінкою.

Орядин приходиться відвідати Наталку разом з своєю румункою, також приходиться Оксана, подруга Наталки. Разом вони говорять про положення жінки в суспільстві. Румунка вважає, що Наталка «грає горду» і тому не виходить заміж. Наталка вирішує, що головне в її житті — це література. Так закінчується щоденник Наталки. Через рік після смерті пані Марко Наталка дізнається, що Орядин заручився з дочкою свого шефа адвоката Міллера, Вандою. Орядин сам каже їй про це, коли навідується до неї, щоб віддати листи від сім'ї вуйка. Через чотири тижні Наталка на втримується і йде на вінчання Орядина до костюлу. Коли Василь побачив її, вона прочитала у його погляді, що він все ще любить її. Але присутність на його весіллі остаточно вбиває в ній почуття, які в неї ще лишались до Орядина. Тепер вона розуміє, що усім серцем любить Івана. Але лікар досі за кордоном і не відомо, чи повернеться додому. Наталку засмучує відмова в публікації її повісті. Вона вирішує надіслати свій щоденник Івану і таким чином розпрощатися з ним.

У повісті щасливе закінчення. Проходить три роки. З розмови дядька та тітки Павлини ми дізнаємось, що Наталка вийшла заміж за лікаря Івана Марко, і вони дуже щасливі разом. Наталка стала успішною письменницею, а чоловік боготворить її. Дівчина стала щасливою і вірить, що і її народ знайде щастя.

- *Наталка пристрасно любить життя, вірить у людей, у добро, прогрес. Тому вона не дає затоптати себе «грубій, тупій, бездушній силі» і не впадає в пітьму, бо пізнала «світло правди».*

Тема повісті «Царівна»: показати жінку освічену, інтелігентну, з високими духовними запитами і прогресивними поглядами, з люблячим і ніжним серцем.

- ❖ Обговорення літературознацями повісті Ольги Кобилянської «Царівна» https://youtu.be/PMJKpAtLqG4?si=Bwxg6p4_UNgbK4Ot

АНАЛІЗ ТВОРУ О. Кобилянської “Царівна”

- ❖ Ольга Кобилянська, у 1894 році виступила однією з ініціаторок створення феміністичної організації на Буковині, а в літературу увійшла як послідовна феміністка
- ❖ Перші класичні повісті О. Кобилянської “Людина” й “Царівна” започаткували новий етап української прози. Вона обстоювала певні нові ідеї, зокрема емансипації та фемінізму. “Нова жінка” О. Кобилянської - людина сильна характером, позбавлена романтичної імперсональності, спроможна на одинокий виклик суспільству. Саме цих рис бракувало жіночим образам у чоловічій народницькій літературі.
- ❖ Чоловічі характери у повістях О. Кобилянської, написаних у 1910-х роках, саме так втілюють цю слабкість натури.

- ❖ Героїням О. Кобилянської властива певна закономірність у лінії поведінки. Вони, з одного боку, прагнуть істинного, вільного кохання, а з іншого - бояться його, хочуть і не хочуть любити. Страх перед патріархальним шлюбом видає острах нерівноправності у стосунках жінки і чоловіка.
- ❖ У повісті “Царівна” прослідковується головний принцип феміністичного підходу - зосередження на жінці як дієвій силі в історії власного життя, вживання нових інтерпретацій жіночих цінностей, аналіз особистого досвіду жінки, родинних і домашніх структур.
- ❖ **Ідеал О. Кобилянської - жінка освічена, інтелігентна, з високими духовними запитами і прогресивними поглядами. Зачаровує її серце: воно у героїнь Кобилянської - любляче і ніжне, здатне на великі почуття.**
- ❖ Наталка Веркович з повісті "Царівна" дійсно стала царівною своєї долі. Захоплює її внутрішній світ, що розкривається через роздуми героїні, своїми світлими мріями, романтичністю і чистими сподіваннями. Кривда й упереджене ставлення не в змозі зламати духовну міць Наталки, бо в ній переплелись рішучість з терплячістю, сила розуму з ніжністю серця. І нехай Наталка ще не бачить виразно свого місця на громадській дорозі, але вона прагне знайти собі справу, корисну для людей і батьківщини: "Я вірю в це, як вірю в силу волі, і я несказанно горда за тих, що ступили на дорогу, котра веде до сього полудня..." - говорить Наталка.
- ❖ Підсумовуючи, зазначимо: жіночий рух, долаючи на своєму шляху перешкоди, у другій половині XIX - на початку XX століття пройшов складний шлях становлення. Його здобутками стали створення системи освіти, відвоювання громадянських та політичних прав, широка благодійницька та соціальна праця.

⇒ **Завдання:**

Вправа 1

Дай відповіді на запитання.

- 1) Що з біографії письменниці тобі запам'яталось?

- 2) Якою мовою починала писати письменниця?
- 3) Назви головних героїв повісті «Царівна».
- 4) Чим закінчується повість «Царівна»?
- 5) Якою є жінка у повісті Кобилянської «Царівна»?
- 6) Про який час говорить письменниця в повісті?
- 7) Порівняй жінку з повісті Кобилянської «Царівна» з Ганною з поеми Шевченка «Наймичка».
- 8) Що ти думаєш, чому ця повість викликала громадський інтерес ?

Домашнє завдання за 12 жовтня 2024

- Прочитати коротку біографію, повість “Царівна”
- У зошиті написати повні відповіді до Вправи 1 (По даній темі)
- Повторити попередню тему:” Загальний огляд української літератури кінця 19 початку 20 століття “ (*бути готовими до самостійної роботи*)